

«فرهیختگان» ۵ محصول جدید نمایشگاه ایران هلت را معرفی می‌کند

درمان با دستاوردهای بدیع فناوریان ایران

گزارش «فرهیختگان» از آزمون‌های پایان ترم دانشجویان دکتری دانشگاه آزاد

هوش مصنوعی در امتحان

ممنوع نیست

فرهیختگان

دانشگاه

چهارشنبه ۲۱ خرداد ۱۴۰۳ | شماره ۴۴۲۳ | WWW.FDN.IR

نظام ارتقا باعث شده نه فقط دانشگاه‌ها، بلکه پژوهشگاه‌های مأموریت‌گرا نیز به جای تمرکز بر دستاوردهای کاربردی، مقاله بنویسند

ساختارهای گریز از مأموریت پژوهشگاه‌ها

نظام ارتقا باعث شده نه فقط دانشگاه‌ها، بلکه پژوهشگاه‌های مأموریت‌گرا نیز به جای تمرکز بر دستاوردهای کاربردی، مقاله بنویسند

ساختارهای گریز از مأموریت پژوهشگاه‌ها

امیرعزیزی مدیر گروه «پژوهش و دانشگاه» اندیشکده اقتصاد دانش‌بنیان

پژوهشگاه‌های وابسته به دستگاه‌های اجرایی با مأموریتی کاملاً متفاوت از دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های مستقل شکل گرفته‌اند. این نهادها نه برای تولید صرف دانش نظری، بلکه برای پاسخ‌گویی به نیازهای فناورانه، راهبردی و اجرایی وزارتخانه‌ها و سازمان‌های کشور طراحی شده‌اند. برای نمونه، پژوهشگاه صنعت نفت با هدف توسعه فناوری‌های بومی در زنجیره ارزش نفت و گاز، پژوهشگاه نیرو با تمرکز بر ارتقای بهره‌وری و امنیت شبکه برق کشور، و سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی با مأموریت گسترش فناوری‌های نوین در حوزه کشاورزی و صنایع مرتبط فعالیت می‌کنند. مأموریت این پژوهشگاه‌ها بر اساس اسنادنامه‌هایشان، مشخصاً بر حل مسائل تخصصی، توسعه فناوری‌های کاربردی و پشتیبانی علمی از پروژه‌های اجرایی دستگاه متبوع استوار است. با این حال، نظام ارزیابی و ارتقای اعضای هیئت‌علمی در این پژوهشگاه‌ها تفاوتی با دانشگاه‌ها ندارد و از آیین‌نامه‌ای یکسان تبعیت می‌کند. این همسان‌نگری بین مأموریت‌های خاص پژوهشگاه‌های اجرایی و شاخص‌های عمومی ارتقا، امروز به یکی از گره‌های ساختاری در نظام علمی کشور تبدیل شده است.

در دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های مستقل، هدف اصلی، تولید دانش نظری، پیشبرد مرزهای علم و تربیت نیروی انسانی متخصص است. به همین دلیل، شاخص‌هایی همچون تعداد مقالات منتشر شده در مجلات با ضریب تأثیر بالا، ارجاعات علمی، تألیف کتاب و مشارکت در همایش‌های معتبر، پایه ارزیابی فعالیت علمی محسوب می‌شوند. در این نهادها، «مرجعیت علمی» و «تأثیرگذاری آکادمیک» از ارکان اصلی ارتقا به‌شمار می‌رود. اما در سوی دیگر، پژوهشگاه‌های وابسته به دستگاه‌های اجرایی موظفند پژوهش‌های خود را در خدمت حل مشکلات عینی، بهبود عملکرد دفی دستگاه و توسعه فناوری‌های بومی قرار دهند. برای نمونه، یک عضو هیئت‌علمی در پژوهشگاه نیرو ممکن است با طراحی و پیاده‌سازی سیستم‌های هوشمند کنترل بار، از خاموشی گسترده جلوگیری کند؛ اما اگر دستاورد او نه در قالب مقاله بلکه به‌صورت گزارش فنی، نمونه صنعتی یا ثبت اختراع ارائه شود، در نظام فعلی امتیاز لازم برای ارتقا را کسب نمی‌کند. این در حالی است که اثربخشی چنین پروژه‌هایی، بسیار فراتر از خروجی‌های آکادمیک صرف است.

فرمول ارتقای که

با مأموریت پژوهشگاه‌ها جور در نمی‌آید

آیین‌نامه فعلی ارتقای اعضای هیئت علمی، همه اعضای هیئت علمی کلیه مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری را تنها در قالب دو دسته کلی «آموزشی – پژوهشی» و «پژوهشی»

طبقه‌بندی کرده و با ملاک‌هایی عمدتاً کمی مانند تعداد مقالات، شاخص H-index و فعالیت‌های آموزشی یا چاپ کتاب، آن‌ها را ارزیابی می‌کند. این رویکرد، برای پژوهشگاه‌هایی که به‌طور طبیعی پروژه‌محورند و خروجی‌شان معمولاً به شکل راه‌حل‌های اجرایی، فناوری‌های انتقال‌یافته، یا دستورالعمل‌های تخصصی است، عملاً ناکارآمد است. از سوی دیگر، مقالاتی با کاربرد مستقیم در صنعت ممکن است در مجلاتی با ضریب تأثیر پایین منتشر شوند یا حتی انتشار آن‌ها به دلایل حفاظتی یا محرمانگی ممکن نباشد. برای اصلاح این نابرابری ساختاری، ضروری است آیین‌نامه‌ای مجزا و متناسب با مأموریت‌های پژوهشگاه‌های اجرایی تدوین شود. چنین آیین‌نامه‌ای باید شاخص‌های متناسب‌تری از جمله «میزان تأثیر پروژه‌ها بر عملکرد و بهره‌وری دستگاه اجرایی»، «تعداد فناوری‌های توسعه‌یافته و انتقال‌یافته به صنعت»، «ثبت اختراعات کاربردی یا تولید نمونه صنعتی قابل بهره‌برداری»، «همکاری در تدوین دستورالعمل‌ها و استانداردهای فنی ملی» و «ارزیابی کیفی پروژه‌ها از سوی خود دستگاه اجرایی، نه صرفاً داوری‌های دانشگاهی» را در نظر گیرد. نظام علمی کشور برای پژوهشگاه‌هایی که مأموریتشان در خدمت مستقیم به صنعت، کشاورزی، انرژی و ارتباطات کشور است، باید مسیر ارتقای متناسب با عملکرد واقعی و اثربخشی عملیاتی خود داشته باشند. ادامه سیاست‌های فعلی، پژوهشگران مسئله‌محور را به حاشیه می‌برد و فرصت‌های طلایی برای توسعه فناوری‌های بومی و رفع نیازهای دستگاه‌های اجرایی را از میان می‌برد. اکنون زمان آن رسیده است که «کیفیت و تأثیر» جایگزین «کمیت و شمارش» شود.

مصوبه‌ای امیدوارکننده، اما در انتظار اجرا

مصوبه «تعیین اصول حاکم بر بازنگری آیین‌نامه ارتقای مرتبه اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی پژوهشی و فناوری» شورای عالی انقلاب فرهنگی، گامی در جهت رفع این چالش است. این مصوبه با تأکید بر تنوع بخشی به مسیرهای ارتقا (آموزش محور، پژوهش محور، آموزش – پژوهش محور) و امکان ارتقای اعضای هیئت علمی پژوهشگاه‌های وابسته از طریق دستاوردهای ماندگار و پژوهش‌های نیازمحور، تقاضا محو، به حل مسئله، بستری برای اصلاح نظام ارزیابی فراهم کرده است. با این حال، اجرایی شدن این مصوبه نیازمند تدوین آیین‌نامه‌های اجرایی دقیق و هماهنگی بین دستگاه‌های مختلف است. به عبارت دیگر وزارت علوم و بهداشت است با همکاری با دستگاه‌ها باید جدول حداقل امتیازهای لازم به‌منظور ارتقا از مسیر حل مسائل را برای پژوهشگاه‌های وابسته به دستگاه‌های اجرایی به نحوی تدوین کنند تا اعضای هیئت علمی این پژوهشگاه‌ها در یک فرایند طبیعی و با تمرکز بر نیازهای دستگاه اجرایی متبوع ارتقای مرتبه یابند.

چه خبر از دانشگاه

هدف‌گذاری دانشگاه آزاد برای تولید ۵ هزار مگاتوا انرژی خورشیدی

بیست و سومین جلسه هیئت امنای دانشگاه آزاد اسلامی چهارمحال و بختیاری با حضور محمدعلی اکبری معاون علوم، مهندسی و کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی، سیدابوالحسن فاطمی نماینده ولی قلمه در استان چهارمحال و بختیاری و امام جمعه شهرکرد، جعفر مردانی استاندار چهارمحال و بختیاری، محمدلطیفی مدیرکل نظارت، ارزیابی و بازرسی منطقه ۴ و دیگر اعضای هیئت امناء به‌صورت حضوری و برخط در سالن جلسات ساختمان اداری دانشگاه آزاد واحد شهرکرد برگزار شد. علی‌اکبری، معین استان چهارمحال و بختیاری در این نشست، بر لزوم شفاف‌سازی مالی، بهره‌برداری از ظرفیت‌های فناورانه و تقویت تعامل دانشگاه با نهادهای منطقه‌ای تأکید کرد. معین دانشگاه آزاد اسلامی چهارمحال و بختیاری با اشاره به سیاست‌های ابلاغی دکتر طهرانچی، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی، اظهار داشت: «در سال‌های اخیر دانشگاه در حوزه‌های مختلف به‌ویژه فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی و محاسبات کوانتومی ورود جدی داشته است. در ترم آینده، آموزش هوش مصنوعی در سرفصل‌های رسمی قرار خواهد گرفت و سرمایه‌گذاری برای راه‌اندازی زیرساخت‌های مستقل در این زمینه در حال انجام است.»

علی‌اکبری با اشاره به تلاش دانشگاه برای ارتقای شفافیت مالی، افزود: «هم‌اکنون اطلاعات مربوط به اموال دانشگاه در سراسر کشور در سامانه‌ای متمرکز ثبت و بررسی می‌شود. هدف ما ایجاد تصویری دقیق و واقعی از دارایی‌ها و منابع دانشگاه است. در برخی استان‌ها از جمله تهران و اصفهان، نتایج مثبتی در ساماندهی اموال به‌دست آمده است.» وی همچنین از تدوین گزارش‌های پنج‌دقیقه‌ای متناسب با تخصص اعضای هیئت امناء خبر داد و تأکید کرد: «ضروری است شخصیت‌های کلیدی نظیر امام‌جمعه و استاندار، در جریان آخرین تحولات دانشگاه قرار گیرند.»

معاون علوم، مهندسی و کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی از ورود جدی این دانشگاه به موضوع ناترازی انرژی خبر داد و گفت: «هدف‌گذاری ما، تولید ۵۰ مگاتوا انرژی از طریق سسلول‌های خورشیدی است. پروژه‌هایی در استان‌های آق‌آبی مانند کرمان و اصفهان در دست اقدام است و انتظار می‌رود این گام، باری از دوش شبکه ملی انرژی بردارد.» معاون علوم، مهندسی و کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی همچنین از موافقت اصولی برای تولید پنج مگاتوا نیروگاه خورشیدی در واحد شهرکرد خبر داد و اظهار کرد: «این طرح بخشی از برنامه‌های گسترده دانشگاه آزاد برای توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر است که هدف آن رسیدن به ظرفیت ۵۰ هزار مگاتوا نیروگاه خورشیدی در سراسر کشور است.» وی در پایان خاطرنشان کرد: «این اقدامات گامی مهم در جهت ارتقای سطح علمی، فناوری و توسعه پایدار دانشگاه آزاد اسلامی در استان چهارمحال و بختیاری خواهد بود.»

خط اعتباری ۱۰۰۰ میلیارد ریالی دانشگاه آزاد برای حمایت از دانش‌بنیان‌ها

مهدی فریان، عضو هیئت مدیره صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع پیشرفته وزارت صمت در گفت‌وگو با ایسنا، با اعلام اختصاص خط اعتباری ۱۰۰۰ میلیارد ریالی به دانشگاه آزاد گفت: «این اعتبار در قالب تسهیلات مالی با نرخ بهره ترجیحی با سرمایه‌گذاری خطرپذیر

در اختیار شرکت‌های فناور و دانش‌بنیان فعال در پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد قرار گرفته است.» وی ادامه داد: «صندوق حمایت از صنایع پیشرفته، به عنوان نهاد مالی زیرمجموعه وزارت صنعت، معدن و تجارت، وظیفه تأمین مالی صنایع های تک‌کشور را بر عهده دارد و در حوزه‌های مختلفی از جمله تسهیلات اعتباری، سرمایه‌گذاری خطرپذیر غیرمستقیم، خدمات کارشناسی و بیمه ریسک‌های فناورانه فعالیت می‌کند.»

این مقام مسئول با اشاره به سابقه تفاهم‌نامه همکاری بین صندوق و سازمان مرکزی دانشگاه آزاد اظهار داشت: «طی سال‌های ۹۹ و ۱۴۰۰، ما خط اعتباری ویژه‌ای برای حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان در دانشگاه آزاد تعریف شده و همچنان در حال پیگیری است. شرکت‌هایی که شرایط لازم در حوزه صنایع پیشرفته را داشته باشند، می‌توانند از خدمات ما بهره‌مند شوند.»

فریان افزود: «اگرچه در گذشته به دلیل تغییرات مدیریتی ارتباط کم‌رنگ شده بود؛ اما اکنون با حضور مجدد صندوق در این همایش‌ها، آمادگی داریم تا همکاری‌های متمرکز و مستمر با دانشگاه آزاد را فعال کنیم. ما از طریق سامانه آنلاین درخواست‌های حمایتی را بررسی و اجرا کرده و از معرفی شرکت‌ها توسط دانشگاه نیز استقبال می‌کنیم.»

وی درباره اولویت‌های حمایتی صندوق گفت: «تمرکز اصلی ما در وزارت صنعت بر صنایع پیشران است و فناوری‌های نوین از جمله انرژی‌های تجدیدپذیر در صدر این اولویت‌ها قرار دارند. صندوق آمادگی دارد تا شرکت‌های فعال در این حوزه‌ها را تحت پوشش قرار دهد و با سایر نهادهای مالی همکاری کند.»

تعطیلات تابستانه دانشگاه آزاد ۱۱ تا ۲۲ مردادماه

دربوش جاوید، معاون توسعه و مدیریت منابع دانشگاه آزاد اسلامی دستور العمل «تعطیلات تابستانی سال ۱۴۰۴ دانشگاه آزاد اسلامی» را به رؤسای دانشگاه آزاد اسلامی استان‌ها و واحدهای مستقل ابلاغ کرد. در این دستورالعمل آمده است: در راستای ایجاد تعلق سازمانی و بهره‌وری منابع انسانی به عنوان یکی از راه‌کنش‌های کلان در سند تحول و تعالی دانشگاه و همچنین امکان ایجاد فرصتی معتتم برای بهره‌مندی کارکنان از برکات و فضایل معنوی ماه صفر و آیین پیاده‌روی اربعین بدین وسیله تعطیلات تابستانی دانشگاه که در شورای معاونین دانشگاه به تصویب رسیده است از روز شنبه مورخ ۱۱ مرداد تا روز چهارشنبه مورخ ۲۲ مرداد تعیین می‌شود. تعطیلات تابستانی به عنوان مرخصی تشویقی تلقی می‌شود. بر اساس بندهای این دستورالعمل واحدها و مراکز آموزشی که مجری ترم تابستانی هستند باید به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که در برنامه‌های آموزشی و پشتیبانی سامانه‌های آموزشی هیچ‌گونه خللی ایجاد نشود. حضور پرسنل خدمات بهداشتی درمانی و آموزشی و کادر بیمارستان‌ها حسب برنامه شغلی و مقررات مربوطه و طبق نظر معاونت علوم پزشکی دانشگاه خواهد بود.

همچنین کارکنانی که ماهیت وظایف و نوع شغل آنان به گونه‌ای است که باید در محل کار حضور یابند (مانند پرسنل شاغل در مراکز درمانی بیمارستان‌ها حفاظت فیزیکی تأسیسات و کارکنانی که به‌صورت شیفت یا در برنامه‌های آموزشی و پشتیبانی تحصیلی فعالیت می‌کنند) مطابق نظر مدیریت مربوطه می‌توانند از مرخصی ایام مذکور در زمان تعیین شده استفاده کنند، ضمن اینکه در صورت لزوم مرخصی تشویقی

مذکور برای این قبیل از کارکنان تا پایان سال جاری معتبر خواهد بود. در این دستورالعمل آمده است جهت رفاه و مساعدت به کارکنان ساعتی غیر بازنشسته دارای مجوز همکاری از سازمان مرکزی و همچنین جلوگیری از ایجاد وقفه بیمه‌ای در کارکرد این دسته از همکاران که در واحدها و مراکز آموزشی و سازمان مرکزی مشغول به فعالیت هستند مقرر شد؛ در صورت عدم تکمیل سقف ساعت کاری در ماه (۱۸۵ ساعت) با توجه به بازه زمانی تعطیلات مذکور نسبت به پرداخت حق‌الزحمه مردادماه سال‌جاری آنان صرفاً بر اساس میانگین کارکرد سه ماه اردیبهشت، خرداد و تیرماه سال ۱۴۰۴ و حداکثر تا سقف ۱۸۵ ساعت اقدام شود.

گام راهبردی دانشگاه آزاد برای احیای نقش تمدن‌ساز مسجد

مدیرکل تبلیغ و امور دینی نهاد نمایندگی مقام‌معظم‌رهبری در دانشگاه آزاد اسلامی گفت: «طرح «مسجد‌تراز با محوریت امام‌دانشگاه» گامی بنیادین در راستای بومی‌سازی الگوی مسجد در دانشگاه آزاد اسلامی است که با هدف ارتقای نقش تربیتی، فرهنگی و انقلابی مسجد، در سال ۱۴۰۴ به تصویب رسید و برای اجرا به تمام واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی ابلاغ شده است.»

علیرضا زارع‌شهرآبادی، مدیرکل تبلیغ و امور دینی نهاد نمایندگی مقام‌معظم‌رهبری در دانشگاه آزاد اسلامی گفت: «طرح «مسجد‌تراز با محوریت امام‌دانشگاه» گامی بنیادین در راستای بومی‌سازی الگوی مسجد در دانشگاه آزاد اسلامی است که با هدف ارتقای نقش تربیتی، فرهنگی و انقلابی مسجد، در سال ۱۴۰۴ به تصویب رسید و برای اجرا به تمام واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی ابلاغ شده است. این طرح بر اساس منویات مقام‌معظم‌رهبری و با تکیه بر ظرفیت‌های بومی، سعی دارد مسجد را به سنگر اصلی هدایت فکری، اجتماعی و معنوی جامعه دانشگاهی بدل سازد.»

مدیرکل تبلیغ و امور دینی نهاد نمایندگی مقام‌معظم‌رهبری در دانشگاه آزاد اسلامی، با بیان اینکه مسجد تراز نه تنها محل عبادت، بلکه مرکز تولید فکر، اندیشه انقلابی و برنامه‌ریزی فرهنگی خواهد بود، خاطرنشان کرد: «تشکیلات این مسجد شامل یک شورای مرکزی و پنج کمیته تخصصی در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، رسانه‌ای، جذب و بانوان است که به‌صورت هم‌افزا در پیوند با امام‌جماعت دانشگاه ایفای نقش می‌کنند. تمرکز بر امام‌دانشگاه به‌عنوان محور تصمیم‌سازی، مدیریت فرهنگی و انسجام‌بخشی، و یوگی ممتاز این طرح است.»

وی با اشاره به اینکه سیاست‌های کلان این طرح، بر اصولی چون جذب حداکثری، دفع حداقلی، تقویت هویت انقلابی مسجد، پرهیز از جناح‌گرایی، بهره‌مندی از ظرفیت‌های دانشجویی و استادان و حفظ استقلال و حریت مسجد در عرصه‌های اجتماعی و سیاسی استوار است، اظهار کرد: «طرح «مسجد‌تراز»، مسجد را از حالت منفعل و مناسکی خارج و به نهادی پویا، تصمیم‌ساز و پیشران فرهنگی تبدیل خواهد کرد. شورای مسجد‌تراز با حضور مسئول نهاد، معاون فرهنگی دانشگاه، دبیر اجرایی نهاد، امام‌جماعت، نمایندگان هیئت‌های مذهبی و استادان فعال مسجدی، مأموریت راهبری فرهنگی، تصویب برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت، حل آسیب‌های اجتماعی و هماهنگی میان کمیته‌ها را بر عهده دارد.»